

Зовнішньополітичні орієнтири нового президента Бразилії

А. Гриценко, відділ зовнішньої політики

Проаналізовано програмну промову міністра закордонних справ Бразилії, яка відтворює зовнішньополітичні пріоритети нової адміністрації найбільшої держави Латинської Америки.

Висновки

Нова адміністрація прагне утвердити Бразилію як регіонального лідера Південної Америки (в перспективі – усього регіону Латинської Америки та Карибського басейну), а також як одного зі світових центрів сили на міжнародній арені. Водночас виклик таким амбіціям становитиме внутрішньополітична криза, останнім виявом якої став штурм урядових будівель прихильниками попереднього очільника держави Жаїра Болсонару.

1 січня 2023 р. Луїз Інасіо Лула да Сілва офіційно вступив на пост президента Федеративної Республіки Бразилія.

З приходом до влади нового лідера – ідеологічного антагоніста Жаїра Болсонару – варто очікувати змін у бразильській зовнішній політиці. Деякі з них оприлюднено у **виступі нового міністра закордонних справ Бразилії Мауро Віейра**.

Новий очільник зовнішньополітичного відомства окреслив основні виклики та проблеми для зовнішньої політики Бразилії – напруженість між великими державами (США та КНР) та болючу війну в Європі, що загрожують світовій політичній та економічній стабільності, посилюють негативні наслідки пандемії COVID-19 для світової економіки, погіршують ланцюжки постачань, енергопостачання, продовольчу безпеку, а також створюють надзвичайну кліматичну ситуацію, яка загрожує майбутньому не лише регіону, але й планети. «Нам потрібно знати, як діяти в такому нестабільному середовищі, з безпрецедентним масштабом кризи управління, посиленням паралічем таких

механізмів, як Світова організація торгівлі (СОТ) та Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй (РБ ООН), а також як діяти у складний момент для нашого регіону (Південної Америки), який стикається із серйозними проблемами розвитку, кризою управління, бідністю, і втратив здатність формулювати спільну політику та діяти солідарно».

1. Головним завданням зовнішньої політики буде **«реінтеграція Бразилії»** до регіону та світу (*uma reintegração do Brasil na região e no mundo*). «Бразилія повинна відродити свою ідентичність як велика південноамериканська країна, що розвивається, відновити довіру у відносинах з нашими сусідами та активізувати свою міжнародну діяльність як країна з глобальними інтересами». Показовим у цьому контексті був візит Лули да Сілви до Єгипту на 27-му Конференцію учасників Рамочної конвенції ООН щодо змін клімату (COP27) у листопаді минулого року, куди він вирушив одразу після перемоги на президентських виборах.

2. **Екологічна та кліматична дипломатія.** «Зелений» порядок денний відіграватиме провідну роль як у зовнішній, так і внутрішній політиці Бразилії. «Ми особливу увагу приділятимемо захисту біорізноманіття, збереженню Амазонки та інших біомів». Задля цього щодо екологічних питань оголошено план зміцнення Організації Договору про співпрацю в Амазонії для подальшої координації позицій держав, території яких є складовою частиною цього біому: Бразилії, Болівії, Перу, Еквадору, Колумбії, Венесуели, Гаяни, Французької Гвіани та Суринаму. Лула да Сілва запропонував Бразилію як країну – організатора COP-30 у 2025 р., а також висловив пропозицію організувати «саміт Амазонки». Ідея полягає в тому, щоб зібрати разом президентів та представників дев'яти держав для обговорення нагальних питань екологічної політики в Амазонії.

3. **Права людини.** Бразилія переналаштує свою зовнішню політику щодо прав людини, особливо щодо просування гендерної рівності, боротьби з дискримінацією й насильством за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, боротьби з расизмом і ксенофобією, захисту прав корінних народів. «Ми негайно повернемося до Глобального договору ООН про міграцію та діалогу з членами Національного конгресу, щоб сприяти якнайшвидшому ухваленню Конвенції ООН про права мігрантів, що працюють». Вирішення проблемних питань у сфері захисту прав людини має на меті поліпшити авторитет та позиціонування Бразилії як відповідального демократичного гравця на міжнародній арені.

4. **Активізація роботи на міжнародних майданчиках.** Бразилія продовжуватиме працювати над реформуванням і розширенням Ради Безпеки ООН з метою набуття постійного членства в РБ ООН, що має зміцнити позиції держави

у світі. «Бразилія та інші країни, що розвиваються, хочуть мати право голосу на міжнародній арені». Віейра заявив про готовність використати можливості, які надають головування Бразилії у G20 у 2024 р., у БРІКС¹ у 2025 р., інших консультаційних механізмах, таких як IBSA², де Бразилія головуватиме у поточному році, щоб зміцнити позиції держави та просувати національні інтереси щодо конкретних питань міжнародного порядку денного. «Ми збираємося скористатися можливістю бразильського керівництва у міжнародних організаціях, таких як Панамериканська організація охорони здоров'я (РАНО³), Міжамериканський банк розвитку (IDB⁴) і Новий банк розвитку (NBD⁵), для конкретного просування в ініціативах, які більше відповідають нашому світогляду».

5. Розширення і диверсифікація торгівлі та інвестицій. Розвиток MERCOSUR⁶, внутрішньорегіональної та позарегіональної торгівлі зосереджуватиметься на лібералізації та спрощенні торгівлі всередині блоку, укладанні збалансованих зовнішніх угод, заохоченні інвестицій, туризму та полегшенні пересування людей і товарів. Віейра висловив зацікавленість у збалансованій угоді MERCOSUR та Європейського Союзу, «яка принесе реальну користь бразильській економіці, як у торгівлі, так і в інвестиціях, і запобігатиме використанню важливої для Бразилії теми захисту довкілля як приводу для протекціонізму».

6. Відновлення регіональної співпраці. «Перша інструкція, яку я отримав від президента – наново відкрити заблоковані діалогові канали», – заявив Віейра. Особлива увага приділятиметься стратегічному партнерству з Аргентиною, Уругваєм і Парагваєм, зміцненню двосторонніх механізмів та реалізації проєктів, що становлять взаємний інтерес. Бразилія прагнутиме відновлення діяльності

¹ BRICS (БРІКС) – Brazil, Russia, India, China, South Africa – Бразилія, Росія, Індія, КНР, Південно-Африканська Республіка.

² IBSA – форум, який об'єднує Індію, Бразилію та Південну Африку, три великі демократії та великі економіки з трьох різних континентів.

³ Pan American Health Organization (РАНО) – міжнародна агенція охорони здоров'я, яка працює над поліпшенням системи охорони здоров'я та рівня життя населення Північної та Південної Америки.

⁴ Inter-American Development Bank (IADB, IDB) – міжнародна фінансова організація, створена з метою фінансової підтримки економіки країн Латинської Америки та Карибського басейну. Є найбільшим джерелом фінансування розвитку регіону.

⁵ New Development Bank (NDB) – міжнародна фінансова організація, банк розвитку, створений країнами – членами БРІКС. Мета діяльності Банку – фінансування інфраструктурних проєктів та проєктів сталого розвитку в державах БРІКС та країнах, що розвиваються.

⁶ MERCOSUR – економічний союз держав у Південній Америці, за темпами розвитку переважає всі інші подібні об'єднання. До нього входять Аргентина, Бразилія, Парагвай, Уругвай та Венесуела, як асоційовані члени – Чилі, Болівія, Перу, Колумбія та Еквадор.

Союзу південноамериканських націй (UNASUR⁷) на нових засадах та швидкого повернення до роботи Спільноти держав Латинської Америки та Карибського басейну (CELAC⁸). «Повернення Бразилії до свого регіону означатиме взаємодію та діалог з усіма політичними силами, щоб ми могли відновити здатність захищати наші інтереси, робити внесок у регіональний розвиток і стабільність. Нашою ідеологією в регіоні буде ідеологія інтеграції».

7. Розширення зовнішньополітичних горизонтів за межі регіону. Можна очікувати інтенсифікації політичного діалогу на високому рівні з країнами Африки та регіональними організаціями. «Повернення до регіону має відповідати поновленню справді універсалістської зовнішньої політики (*política externa universalista*)». Африка, регіон, у якому Бразилія була відсутня останніми роками, знову стане пріоритетом. Африканський континент цікавить Бразилію як такий, що динамічно розвивається й будує величезну зону вільної торгівлі.

У рамках діалогу з африканськими країнами планують вирішувати спільні проблеми, як-от продовольча безпека, зміна клімату, торгівля та інвестиції, обмін технологіями, зміцнення Південноатлантичної зони миру та співпраці (*Zona de Paz e Cooperação do Atlântico Sul*⁹).

На Близькому Сході Бразилія відновить відносини з усіма країнами та працюватиме над просуванням реалізації угод MERCOSUR з Єгиптом, Ізраїлем та Палестиною, а також вивчатиме можливості нових переговорних форматів. «Ми прагнутимемо диверсифікованих партнерств, включаючи продукти з більшою доданою вартістю, інвестиції та розширення обміну технологіями та інноваціями».

Наріжним каменем бразильської зовнішньої політики буде стратегія в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, співпраця з Китаєм, Індією, Японією та Асоціацією держав Південно-Східної Азії (АСЕАН). «Ми шукатимемо нові галузі співпраці у питаннях, що становлять інтерес для Бразилії, таких як зміна клімату; захист довкілля; наука, технології та інновації; на додаток до розширення і диверсифікації торгівлі та залучення додаткових інвестицій».

⁷ Союз південноамериканських націй (ісп. *Unión de Naciones Suramericanas (UNASUR)*, порт. *União de Nações Sul-Americanas (UNASUL)*) – регіональна політична та економічна організація держав Південної Америки. Основне завдання Союзу – домогтися інтеграції економік і створення зони вільної торгівлі.

⁸ Співтовариство країн Латинської Америки та Карибського басейну (ісп. *Comunidad de Estados Latinoamericanos y Caribeños, CELAC*, порт. *Comunidad de Estados Latino-Americanos e Caribenhos*) – назва регіонального блоку держав Латинської Америки та Карибського басейну. Спільноту створено з метою глибшої інтеграції країн Латинської Америки та зменшення впливу Сполучених Штатів на політику та економіку регіону.

⁹ Південноатлантичну зону миру та співпраці (*ZPCAS* або *ZOPACAS*, англ. *South Atlantic Peace and Cooperation Zone*) створено за ініціатииви Бразилії. Мета – сприяння регіональній співпраці та підтримці миру і безпеки в регіоні Південної Атлантики.

Бразилія поглиблюватиме стратегічне партнерство з Європейським Союзом і співпрацюватиме з питань, що становлять взаємний інтерес, таких як зміни клімату і цифровий перехід, соціальна інтеграція та гендерна рівність.

«Зі Сполученими Штатами ми хочемо відносин на рівних, заснованих на спільних цінностях та інтересах, без будь-яких упереджень щодо тем і питань, а також вільних від автоматичного узгодження. Ми хочемо впорядкувати наші економічні відносини та залучити інвестиції, а також продовжувати зміцнювати людські, культурні та освітні зв'язки, які об'єднують два суспільства...».

8. Бразилія надалі позиціюватиме себе як **миротворця та державу-посередника**. Віейра заявив про готовність співпрацювати в Раді Безпеки ООН та Генеральній Асамблеї ООН в обговореннях щодо запобігання конфліктам, їхнього врегулювання у спосіб переговорів, посередництва, підтримки миру, його розбудови та гуманітарної співпраці. Окрім цього Бразилія планує відігравати активнішу роль у режимі ядерного нерозповсюдження та процесі ядерного роззброєння на тлі геополітичного суперництва, що загострилося, та зростання ядерного чинника у міжнародних відносинах.